

ΠΟΛΥΔΩΡΟΥ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΦΥΛΛΑ ΑΠΟ ΧΡΥΣΑΦΙ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Και γράμματα ονομάζω τη μάθηση, μελέτη πάλι την άσκηση. Οι άρχες της άρετης στηρίζονται στην έξυπνάδα, ή προκοπή στη μάθηση, ή εφαρμογή στην άσκηση και σ' όλα αυτά πάνω ή τελειότητα.

Και ή άρετη είναι λειψή σ' όποια απ' αυτά (την έξυπνάδα, τη μάθηση και τη μελέτη) μένει πίσω. Γιατί και ή ιδιοφυΐα δίχως τη μάθηση είναι τυφλή, ή μάθηση πάλι χωρίς την έξυπνάδα είναι λειψή και μελέτη δίχως τα δυο αυτά όχι τέλεια.

Και καθώς πολύ σωστά στη γεωργία πρέπει πρώτα ν' είναι ή γη εύφορη, ύστερα αυτός που τη σπέρνει έπιστήμονας, έπειτα ό σπόρος γόνιμος, τό ίδιο με τη γη μοιάζει ή ιδιοφυΐα, με τό γεωργό ό δάσκαλος και με τό σπόρο οι συβουλές και οι όρμήνιες.

Και σίγουρα μπορώ νά πώ, πώς δλ' αυτά μαζεμένα δώκαν πνοή στις ψυχές κείνων που φημίζονται απ' όλους, νά ποιμε τόν Πυθαγόρα και τό Σωκράτη, και τόν Πλάτωνα και όσους αξιώθηκαν δόξα παντοτεινή.

"Αν κανείς από τούς θεούς χάρισε δλ' αυτά σε κάποιον, αυτός είναι εύτυχισμένος και αγαπιέται από δαύτους. "Αν πάλι κανένας νομίζει, πώς κείνοι που είναι άνεπίδεχτοι νά μορφωθούν, δε θά μπορούσαν νά διορθώσουν τις έλλείψεις τους, άφου διδαχτούν, διαβάσουν και σπουδάσουν για νάποχτήσουν άρετη άληθινή, ως μάθει αυτός, πώς πολύ, μά πάρα πολύ άπατιέται. Γιατί την άρετη της έξυπνάδας φθείρει ή άμέλεια και παντοτεινή πάλι μελέτη συμπληρώνει την έλλειψη του μυαλού.

Και τά μόν εύκολα οι άμελείς δέν τά εξαίρουν, οι έπιμελείς πάλι κατορθώνουν και τά πιό δύσκολα. Πόσα πάλι πετυχαίνει κι' άποτελειώνει ή φροντίδα κι' ό κόπος μπορείς νά τό καλογνωρίσεις, αν ξετάσεις λιγ' απ' τά πολλά που γίνονται. Οι νεροσταλαγματιές βουλουαίνουν πέτρες και τό σίδερο κι' ό χαλκός τρίβονται όλότελα με τών χεριών τάγγιγματα. Οι τροχοί πάλι τών άρμάτων μιά και λυγίσουν απ' τό πλάκωμα, (ότι κι' αν τούς κάνεις) δέν είναι βολετό νά ξανασιάζουν.

Τά κυρτά ραβδιά τών ήθοποιών είναι αδύνατο κανείς νά τά σιάξει, μά τό άφύσικο από τό φυσικό γίνεται καλύτερο με την άγάπη στη δουλειά. Και τάχα μόνο αυτά δείχνουν την όλοφάνερη δύναμη της έπιμέλειας; "Όχι, αλλά τών άπειρών άπειρα.

"Ας υποθέσουμε πώς κάποια γη είναι από φυσικότητα καρπερή. "Αν την άμελήσουν όμως, μπορεί νά ξεραθεί, κι' όσο ή φυτιά είναι καλύτερη, αν μένει όλότελα άδούλευτη, τόσο πιότερο χαλνά απ' την άμέλεια.

Νά και μιά άλλη γη ξερότερη απ' ό,τι πρέπει. Σά δουλευτεί όμως βγάνει άμέσως διαλεχτό καρπό.

Ποιά δέντρα, παρακαλώ, αν τά περιφρονήσεις δε φυτρώνουν στραβά, και δε γίνονται άκαρπα, κι' αν πάλι τά δουλέψεις δέν καρπίζουν με τό παραπάνω;

Ποιά πάλι δύναμη του κορμιού δέν χάνεται και δέν φθείρεται από την άμέλεια, τά γλέντια, και τις παραλυσίες; Και ποιά κράση άσθενικιά δέν πολυδυναμώνει, με γυμνάσματα και με βραβεία;

Ποιά άλογα, όντας πουλάρια άκόμα, σάν καλοδαμάστηκαν δέν ύποτάχτηκαν στους καρβαλάρηδες, μά μένοντας άγύμναστα, δέν κατάντησαν πεισματάρικα και θυμό γεμάτα;

Και ποιά ή άνάγκη νά θαυμάζουμε τ' άλλα, βλέποντας μάλιστα πολλά από τά πιό άγρια θηρία νά γίνονται και ήμερα και ύπάκουα;

Και θαρρώ πολύ καλά μίλησε ό Θεσσαλός όντας τόν ρώτησαν: —«Ποιοί ναι από τούς Θεσσαλούς οι πιό μαλακοί;» —«Κείνοι, είπε, που πλιά δέν πολεμούν».

Και είναι άνάγκη τάχα νά λέμε πολλά άκόμα; Γιατί ή ήθικη είναι συνήθεια της πολυκαιρίας, και τό νά λέει κανείς τις ήθικές άρετές συνήθειες του καρπού, δέν είναι σφάλμα.

Και τώρα, άφου μεταχειριστώ άκόμα ένα παράδειγμα, θά τελειώσω την όμιλία μου. Δηλαδή ό Λυκοουργος, πούβαλε στη Σπάρτη νόμους, παίρνοντας κάποτε δυο σκυλάκια από τούς ίδιους γονιούς τ' άνάθρεψε διαφορετικά τό ένα από τ' άλλο. "Ετσι άναθρέφοντας τα τ' ένα τ' άλλο κανε λαίμαργο και κλέφτικο, τ' άλλο πάλι ικανό νά φερμάρει και νά κυνηγά.

Και τότε, «Λακεδαμόνιοι, τούς είπε, για ν' άποχτήσει κανείς την άρετη πολύ βαραίνουν και οι συνήθειες και ή άνατροφή και τά δασκαλέματα και της ζωής οι τρόποι. Και θά σας τά κάνω στη στιγμή όλοφάνερα όσα σας λέγω».

Κι' άμέσως ύστερα μέσ' από τά χέρια του άπόλυσε τά δυο σκυλάκια βάζοντας στο μέσο και κατάντικρύ τους ένα πινάκι με φαγι κι' ένα λαγό.

Τ' ένα ρίχτηκε του λαγού άμέσως, τ' άλλο πάλι τράβηξε... ίσα στο πινάκι με τό φαγητό.

Οι Σπαρτιάτες μη μπορώντας κι' ύστερ' απ' αυτό νά καταλάβουν τί σημαίνουν αυτά κατά την κρίση του, και για ποιο λόγο τούς έδειχνε τά δυο σκυλάκια, «Αυτά, τούς είπε, και τά δυο είναι από τόν ίδιο πατέρα, κι' από την ίδια μάνα, μά με τό νάνατράφηκαν διαφορετικά, κατάντησαν, λαίμαργο τ' ένα, τ' άλλο κυνηγιάρικο». Αυτά θαρρώ πώς είναι άρκετά.

4.— Πώς πρέπει νά τρέφουμε τά παιδιά μας.

Τώρα πολύ φυσικό ναι νά μιλήσω και για την τροφή. Κι' αν ρωτάτε μένα, θάάλεγα πώς πρέπει αυτές οι ίδιες οι μάνες νά θρέφουν και νά βουζαίνουν τά παιδιά τους, γιατί με πιό μεγάλη φροντίδα κι' έπιμέλεια θά τά θρέψουν αγαπώντας τα, που λέει ό λόγος με την καρδιά τους. Οι θηλάστρες και οι παραμάννες έχουν άγάπη ψεύτικη και νοθεμένη, γιατί αγαπάνε τό μισθό.

('Ακολουθεί)

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΞΕΧΑΣΜΕΝΟΙ ΛΟΓΙΟΙ

ΝΙΚΟΣ ΦΑΛΗΡΕΥΣ ΜΠΕΗΣ

Τοῦ κ. ΑΝΤΩΝΗ ΓΙΑΛΟΥΡΗ

Τώρα πού ἡ δημοτικὴ μας γλῶσσα πῆρε ὕστερα ἀπὸ τόσοι ἀγῶνες ἐπίσημη καθιέρωση, θυμοῦμαι κάποιους λιγοστοὺς λόγιους τῆς Πόλης πού πρώτοστάτησαν σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ βρίσκονται λησμονημένοι. Σὲ δυὸ ἢ τρία ἀρθρα μου θὰ δώσω ὅσες γνωρίζω ἀληθινὲς πληροφορίες γι' αὐτοὺς καὶ θὰ ἐξετάσω μὲ λίγα λόγια τὸ ἔργο τους.

Καὶ πρῶτα πρῶτα μ' ἔρχεται στὸ νοῦ ὁ Νίκος Φαληρεὺς Μπέης, ὁ Φαληρεὺς, καθὼς τὸν ἀποκαλοῦσαν οἱ πιὸ στενοὶ φίλοι του. Διηγηματογράφος, ποιητῆς, μεταφραστῆς, διευθυντῆς τοῦ διάσημου λογοτεχνικοῦ δημοτικιστικοῦ περιοδικοῦ τῆς Πόλης «Φιλολογικὴ Ἠχώ». (*)

Τὸ Νίκο Φαληρεὺς Μπέη γνώρισα, μόλις τελείωσα τὸ γυμνάσιο, στὰ γραφεῖα τῆς «Φιλ. Ἠχώ» τὴν ἴδια μέρα πού γνώρισα καὶ τὴν Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου, δηλαδή, καθὼς τὸ ἔγραφα κ' ἄλλοι, τὴν 1η Ματοῦ 1896.

Ἐνῶ μιλοῦσα μὲ τὴ διηγηματογράφο εἶδα νὰ μπαίνει στὸ γραφεῖο ἓνας ἄντρας ἀπάνω κάτω τριαντάρης μὲ ὠραία κορμοστασιά, μαυροκάστανα μάτια καὶ γένεια, φορεμένος ρεδιγγότα καὶ φέσι.

Ἔταν ὁ Νίκος Φαληρεὺς Μπέης ὁ διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ, ὑπάλληλος στὴν Ὑψηλὴ Πύλη.

Τὸν κοίταζα μὲ δειλία καὶ θαυμασμό. Ἀπὸ τὴν συνομιλία πού ἀκολούθησε κατάλαβα πὼς εἶχα νὰ κάμω μ' ἓνα φανατικὸ δημοτικιστῆ, ὁ ὁποῖος προκινε δύνει φῆμη, ἀτομικὴ ἡσυχία, χρῆμα, γιὰ νὰ διευθύνει ἓνα τέτοιο παρεξηγμένο καὶ κατατρεγμένο περιοδικό.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη φαίνεται πὼς ὁ Φαληρεὺς δὲν ἔγραφε ἢ τοῦλάχιστο δὲ δημοσίευε ἀκόμα τὰ ἔργα του.

Ὡς συγγραφέας παρουσιάστηκε πρῶτὴ φορὰ στὶς στήλες τῆς «Φιλολογικῆς Ἠχώ».

Δὲν εἶχε σπουδάσει σ' ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ γιὰ τοῦτο ἔλεγε ὅτι ἔκανε, ἢ καλύτερα προσηγορεύει, ὅτι

(*) Τὸ περιοδικὸ «Φιλολογικὴ Ἠχώ» βγήκε σὲ τρεῖς περιόδους. Ἡ πρῶτη περίοδος ἐμφανίστηκε, ἀν δὲ μὲ γελὰ ἢ μνήμη, κατὰ τὸ 1893 καὶ θὰ διάρκεσε ἴσως πέντε ἕως ἑξὶ μῆνες. Θυμοῦμαι ὅτι εἶδα μιά φορὰ ἓνα σῶμα φυλλαδίων τῆς στὰ χεῖρα τοῦ διευθυντῆ τῆς Φαληρεὺς Μπέη. Περικλείει κ' ἓνα σονέττο τοῦ Γρυπάρη πρὶν δημοσιευτῆ στὴν «Ἐστία» τοῦ 1895.

Ἡ β' περίοδος ἄρχισε στὰ 1896 καὶ τιτλοφορεῖται «Φιλολογικὴ Ἠχώ» Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον κατὰ Σάββατον—Διευθυντῆς Ν. Φαληρεὺς Βέης—Συντάκτα Α. Παπαδοπούλου—I. Ν. Γρυπάρης—τῆ συνεργασία τῶν καλύτερων λογιῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀθηνῶν. Ἐκδόται: Κ. Ζιβίδης καὶ Σία. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τύποις Κ. Ζιβίδου καὶ Σίας, ὁδὸς Χαριστῆ ἀρ. 12. Τὸ πρῶτο τῆς φυλλάδιου ἔχει χρονολογία 2 Φεβρουαρίου 1896. Τὸ περιοδικὸ ἐκδόθηκε ταχτικά ἕως τὶς 7 Δεκεμβρίου 1896 καὶ τὸ τελευταῖο φυλλάδιον ἔχει ἀριθμὸ 37.

Κατόπιν ἡ ἐκδοσις ἀλλάζει ἐμφάνιση καὶ στὴν ἐπικεφαλίδα φαίνεται: Περίοδος τρίτη. Τῆς περιόδου αὐτῆς εἶδα τρία φυλλάδια ἀρ. 38—39—40. Τὴν ἐποχὴ τοῦ ἐμφανίζεται στὶς στήλες τῆς «Φιλολογικῆς Ἠχώ» ὁ Ζαχαρίας Φιτύλης, ὁ ὁποῖος στάθηκε κατόπιν ἓνας ἀπὸ τοὺς θεμελιωτῆς τοῦ νεότερου κοινωνικοῦ μας δράματος κ' ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους δημοτικιστῆς. Στὸ ἔργο του θὰ ξαναγυρίσω.

Ὁ ἀριθμὸς 40 τῆς «Φ. Ἠχώ» ἔχει χρονολογία 7 Ἰανουαρίου 1897 καὶ ἡ ἐκδοσις τῆς σταματᾷ γιὰ λίγον καιρὸ. Ξαναρχίζει στὶς 15 Σεπτεμβρίου 1897... Ἡ περίοδος πάλι εἶναι τρίτη χωρὶς νὰ ἔχει σχέση μὲ τὴν προηγούμενη τρίτη περίοδο: Συντάκτες: Α. Γεωργιάδης, Α. Γιαλούρης, Γ. Ροντάκης, Δ. Δαμασκηνός. Ἀπὸ τὴν περίοδο αὐτὴ βγήκαν δέκα φυλλάδια κ' ἡ ἐκδοσις διακόπηκε ὀριστικά στὶς 28 Φεβρουαρίου 1898.

Reiner—Maria—Rilke

ΦΗΜΕΣ ΕΡΧΟΝΤΑΙ, ΠΑΝΕ

Φήμες πού σ' ὑποψιάζονται ἔρχονται, πάνε,
ἀμφιβολίες πού σ' ἀφανίζουν.
Οἱ ὄνειροπόλοι κι' οἱ ὀκνηροὶ ζητᾶνε
στὴ ζέση τους μὴ ἔχοντας πίστη
αἶμα νὰ βγάλουν τὰ δρη
γιὰ νὰ πιστέψουνε στὴν ὑπαρξὴ σου.

Μὰ ἐσύ προκλίνεις τὴ μορφή σου.
Νᾶκοβες θὰ δυνάσουν τῶν βουνῶν τὶς φλέβες
σὰν μαρτυρία στὴ μεγάλη δίκη,
ἀλλὰ λίγο σὲ νοιάζουν
οἱ εἰδωλολάτρες,
μ' ὄλες αὐτὲς

τίς πλάνες νὰ μάχεσαι δὲ θές,
μὴδὲ τὴν εὐνοια νὰ γυρῶνεις τοῦ φωτός.
Γιατὶ λίγο σὲ νοιάζουν
οἱ χριστιανοί,

λίγο σ' ἐνδιαφέρουν κείνοι πού ρωτᾶνε.
Κυττάζεις μὲ στοργὴ
ὄλους αὐτοὺς πού φορτωμένοι πάνε.

(Μετάφραση)

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗ

ἔκανε λάθη στὴ γλῶσσά ἢ τὴν ὀρθογραφία. Χαρὰ του μεγάλη ὅταν τοῦ ἀνακάλυπτε παρόμοιο σφάλμα, τὸ ὅποιο ἔκανε σχεδὸν πάντα ἐπίτηδες. Στὰ ἔργα του δὲ φαίνεται κανένα λάθος, τὸ ἐναντίον ἡ γλῶσσα του καὶ τὸ ἔφος εἶναι ὠραία καθὼς θὰ πῶ καὶ πιὸ κάτω.

Τὴ γαλλικὴ φιλολογία τὴ γνώριζε κατὰ βάθος. Τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο τοῦ Φαληρεὺς Μπέη εἶναι διασπαρμένο στὰ περιοδικὰ τῆς Πόλης Φιλολογικὴ Ἠχώ, Χρονικὰ καὶ Ἐπίκαιρο τοῦ Γεωργιάδη, Ζωὴ τοῦ Μελαχρινοῦ κ.λ.π. Ἀποτελεῖται ἀπὸ διηγήματα, ποιήματα, μεταφράσεις καὶ εἶναι ὑπογραμμένο μὲ τὸ ψευδώνυμο Ἀμουργιανός. Ἐδῶ ἀναφέρω τὰ ὀνόματα μερικῶν διηγημάτων του, τὸ Ρολοῖ, **Moto Perpetuo**, ὁ Ἀδάμ, ὁ Πελεκάνος, τὸ Γερωντοπαλληκάρο, Χριστοῦγεννα κ.λ.π. Εἶναι ἀπλὲς ἐμπνεύσεις ἀπὸ τὴ ζωὴ, ὀχι ὅμως στερημένες ἀπὸ φιλοσοφικὴ παρατήρηση καὶ βάθος καὶ πολλές φορές ἀπὸ σπινθηρόβολη εὐφυΐα. Ἡ γλῶσσα τους εἶναι καθαρὴ δημοτικὴ γεμάτη αἰσθημα καὶ χρῶμα, πρᾶμα πού προκαλοῦσε τὴν ἀγάπη τοῦ Ἐφταλιώτη. (*)

Ποιήματα τοῦ Ἀμουργιανοῦ ἀναφέρω τὸ «Ὁ Γιάννης κι' ἡ Νεράϊδα», τὸ «—;—», ὅμως ὑπάρχουν κι' ἄλλα. Ἐπίσης ὁ ἴδιος ἔχει μεταφράσει, μ' ἐπιτυχία πολλή, ποιήματα τοῦ Μπωντελαίρ, Βερλαίν, Ἐφραέμ Μικαέλ, Κοπέ, Ἀρακούρ, Ραμῶ κ.λ.π. Ὅλες οἱ μεταφράσεις βρίσκονται στὰ προαναφερμένα περιοδικὰ. Ψυχικὰ ὁ Φαληρεὺς Μπέης εἶταν ἄνθρωπος ἀρχοντικός καὶ καταγόταν ἀπὸ πατέρα γιατρό πού εἶχε τὸν τίτλο τοῦ πασά. Κατοικοῦσε στὸ Σκουτάρι. Συχνὰ μαζί μὲ τὸ φίλο διηγηματογράφο Γκούρα Ἀλειτούργητο ἀνεβήκαμε τὶς φοβερὲς ἀνηφοριὲς τῶν ὄψωμάτων τοῦ Σκουταρίου γιὰ νὰ τὸν συναντήσομε. Δὲ δεχόταν τὴν ἐπίσκεψή σου ἀν δὲν πῆγαινες ἀπὸ τὸ

(*) Ἀντιγράφω τὸ γράμμα τοῦ Ἐφταλιώτη.

«Ἦθελα πολὺ νὰ ξέρω ποῖος εἶναι ὁ Ἀμουργιανός. Ὅχι πού εἶχε τὴν εὐγένεια καὶ τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ ἀπερῶσθ τὸ «Ρολοῖ» του δίχως νὰ γνωρίζομαστε. Μόνο πού ἔχει τὴν πέννα του βουτηγμένη στὴν καρδιά του, καὶ τὰ γράφει μὲ παιδιοῦ ἀφέλεια καὶ μὲ τεχνίτη χάρη. Τὸ ἴδιο κι' ἴσως πῶτερο καὶ στὸ **Moto Perpetuo** πού τελειώνει μὲ μετρημένα λόγια καὶ σοῦ ἀφίνει τὴν ἐντύπωση πού χρειάζεται. «Μετρημένα λόγια», εἶναι ὄρωρο πού κάθε Ρωμιός δὲν τῶχει. Ὅλα θέλει νὰ τὰ πῇ ὁ Ρωμιός καὶ φυσικὰ λέει κάποτε κ' ἀνοησίες. Ὁ τεχνίτης ὅμως λέει ὅτι χρειάζεται γιὰ τὸ σκοπὸ του.

Στείλετε νὰ σᾶς χαρῶ αὐτὸ τὸ γραμματάκι στὸν Ἀμουργιανό. Δίκιο εἶνε νὰ ξέρῃ πὼς «γνωρίζομαστε» τώρα μὰ νὰ μᾶς χαρίσῃ καὶ τὸ νόμμά του.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

(«Φιλολογικὴ Ἠχώ» περίοδος Γ' φυλλάδιον 38 σελ. 304).